
ПОНЯТТЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ЕКОНОМІЦІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

О.М. ЧУМАЧЕНКО,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри землевпорядного проектування
anchumachenko@ukr.net

Національного університету біоресурсів і природокористування України

Є.В. КРИВОВ'ЯЗ,

кандидат економічних наук
доцент кафедри геодезії та картографії
zmenichka@ukr.net

Національного університету біоресурсів і природокористування України

В.С. ОСТАПЕНКО,

магістр кафедри геодезії та картографії
Національного університету біоресурсів і природокористування України
ostapenko.vctr@gmail.com

Анотація. У статті проведено аналіз понятійно - термінологічного забезпечення галуззі економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. Визначено необхідність проведення глибокого етимологічного дослідження термінологічного апарату пов'язаного із поняттям «земельно-ресурсний потенціал», а саме поняття «ресурс», «потенціал», «земля» «земельно-ресурсний потенціал» в умовах збільшення конкуренції серед суб'єктів господарювання за ресурси та ринки реалізації виготовленої продукції. В зв'язку із чим, опрацьовано значний обсяг бібліографічних та електронних інтернет джерел, як закордонних так і вітчизняних авторів та дослідників. Обґрунтовано та визначено роль ресурсного потенціалу в агропромисловому комплексі України. Приведено авторське тлумачення поняття «земельно-ресурсного потенціалу» як сукупності земельних, трудових, матеріальних та економічних ресурсів, що наділені потенціалом для розвитку продуктивних сил і характеризуються незамінністю при виробництві територієзалежних та територіємістких сфер виробництва. Проведене узагальнення понять та запропонована математична інтерпретація поняття «земельно-ресурсний потенціал». Обґрунтовано встановлення класифікаційних ознак та проведено видову класифікацію ресурсів. У ході дослідження було виділено та узагальнено функціональні властивості земельно-ресурсного потенціалу. Визначено роль земельних ресурсів, як однієї із основних у структурі системи природокористування.

Ключові слова: земельно-ресурсний потенціал, землекористування, природокористування, економіка природокористування, угіддя.

Постановка проблеми.

Сукупний земельний ресурс країни становить основу національного багатства, територіальну основу суверенітету держави. Також виступає головним просторовим ресурсом життєдіяльності, засобом боротьби із бідністю та слугує основою зростання якості життя населення [34]. Необхідність розгляду проблем управління економічними ресурсами, зумовлена динамічністю економічних процесів, збільшенням конкуренції серед суб'єктів господарювання за ресурси та ринки реалізації виготовленої продукції. Ситуація що склалася вимагає проведення глибокого етимологічного дослідження термінологічного апарату пов'язаного із поняттям «земельно-ресурсний потенціал», а саме понять «ресурс», «потенціал», «земля». Тому головним завданням сьогодення є напрацювання стратегії раціонального використання природно-ресурсного потенціалу, із акцентом на економічно вигідне та екологічно обґрунтоване землекористування, що не можливо без наукового обґрунтування термінологічного та понятійного апарату економіки природокористування та охорони навколишнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженнями земельно-ресурсного потенціалу та його оцінкою займалися багато зарубіжних та вітчизняних вчених, а саме проблеми даного питання досліджували: Балацький О.Ф., Гофман К. Г., Гуцуляк Г.Д., Добряк Д.С., Канторович В.С., Мельник Л.Г., Мінц А.А., Реймерс М.Ф., Струмлінін С.Г., Третяк А.М.,

Федоренк М.П., Хвесик М.А. та ін. Проблеми комплексного еколого-економічної оцінювання земельно-ресурсного потенціалу досліджували такі вчені, як: Андрійчук В.Г., Борщевський П.П., Гнаткович О.Д., Горлачук В.В., Гуторов О.І., Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Євсюков Т.О., Мартин А.Г., Саблук П.Т., Сохнич А.Я., Трегобчук В.М., Третяк А.М., Федоров М.М., Шкуратов О.І. та інших. Вивченню філософської суті поняття «земля» присвячені праці таких відомих вчених-економістів як: Д. Бабміндри, Л. Новаковського, А. Сохнича, Н. Титової та ін. Суть поняття «ресурс» неодноразово піднімалося у працях А. Азріліяна, А. Бреславцева, М. Іванова, Н. Конищевої, В. Коршунова, М. Кушніровича, В.Микитенка, П. Орлова, І. Подольного, А. Прохорова, А. Роднікова, Г. Соколовської, Л. Хижняка. Розглядаючи поняття «ресурс» як невід'ємну складову виробництва та економічного розвитку територій, вчені-економісти такі як: М.І. Беляєв, І.Г. Бережної, Я.С. Ларіна, Ю.П. Майданевич, В.Н.Маргелов, С.В. Мочерний, В.П. Пантелеєва, Г.А.Петров, В.І. Семенов, О.А. Устенкота обґрунтовували зміст даного поняття. В економіці природокористування надзвичайно важливим є розуміння поняття «потенціалу», тлумачення кого висвітлено у працях Архангельського В. М., Лапіна Е. В., Мочалова Б. М., Ревуцького Л. Д., Рєпіна І.М. та багатьох інших вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Однак, не зважаючи на глибину наукових досліджень, залишається ряд питань пов'язаних із вивченням земельно-ресурсного потенціалу, а саме обґрунтуванні деяких аспектів щодо визначення понятійно-термінологічного апарату та визначення функціо-

нальних властивостей земель у економіці природокористуванні.

Мета дослідження полягає у глибокому аналізі понятійно-термінологічного апарату економіки природокористування та охорони навколишнього середовища. Завдання також полягає у виведенні авторського бачення сутності поняття «земельно-ресурсний потенціал».

Методи дослідження.

Початковий етап дослідження базувався на зборі даних, на основі матеріалів, доступних в міжнародних бібліографічних базах даних, а саме: Index Copernicus, Google Scholar, EBSCO Publishing та інших, електронних ресурсах національних та закордонних бібліотек. У наукових базах даних проводився пошук дослідницьких робіт за ключовими словами: «земля», «ресурс», «потенціал», «земельно-ресурсний потенціал», що допомогло вивчити проблематику досліджуваної теми. Вибірка була проведена зі списку доступних даних та документів, опублікованих за період з 1991 по 2021 роки. Результатом цієї роботи стало вивчення документів, відфільтрованих за роками, авторами, належністю, галуззю знань, журнальними документами, джерелом та ключовими словами. Було проведено системний аналіз і вивчення вибраних статей. На основі проаналізованих матеріалів було запропоновано авторське тлумачення категорії «земельно-ресурсний потенціал».

В основу дослідження було покладено загальнотеоретичні методи наукового пізнання, зокрема методи аналізу та синтезу (при виявленні змістовних особливостей термінів «земля», «ресурс», «потенціал»

та формуванні авторських понять); метод порівняння (при дослідженні змістовних відмінностей у авторських визначень досліджуваних понять); метод аналогії (при наданні порівняльної характеристики авторським узагальненням), методи індукції та дедукції (при смисловому опрацюванні термінологічного апарату).

Результати дослідження та обговорення.

Важлива складова економічного зростання – це комплексний розвиток продуктивних сил регіонів країни з урахуванням соціальних і екологічних чинників. Стан розміщення продуктивних сил, що склався в країні, потребує удосконалення територіальної економічної системи та приведення її у відповідність до вимог ринкової системи господарювання, чого неможливо досягти без удосконалення словесно-термінологічного апарату галуззі.

Сучасні вчені – економісти досить глибоко та детально дослідили питання пов'язані із вивчення термінологічного апарату економіки природокористування та охорони навколишнього середовища, проте у даному дослідженні спробуємо дати авторське тлумачення досліджуваних понять.

Термін «земля» є багатограним і може трактуватися по різному. По перше у глобальному вимірі як планета Земля, по друге як суходіл, часто ототожнюють із поняттям «грунт», як верхній шар земної поверхні, придатний для життя рослин, із точки зору економіки, як головний засіб праці і виробництва у сільському та лісовому господарствах, із земельно-правового права – це території з угоддями та встановленим правом власності,

територія з визначеним правовим статусом. Поняття «земля» за різних обставин може наповнюватися принципово різним змістом, що обумовлює додаткові роз'яснення даної категорії. Згідно Конституції України, поняття «земля» визначається як: «об'єкт права власності Українського народу; об'єкт права власності громадян, юридичних осіб і держави; об'єкт права територіальної громади; об'єкт особливої охорони з боку держави (національне багатство)» [18]. Дещо інше пояснення обраного терміну приведено в Законі України "Про охорону земель", а саме: «земля – поверхня суші з ґрунтами, корисними копалинами та іншими природними елементами, що органічно поєднані та функціонують разом з нею» [14]. Виробничу складову терміну «земля» розкриває економічний словник – довідник, а саме, як: «- головний засіб виробництва в сільському й лісовому господарстві, матеріальна передумова процесу праці, один з його важливих факторів. У несільськогосподарській сфері (промисловість, будівництво, зв'язок та ін.) земля є базисом виробничого простору, джерелом ресурсів, забезпечення сировиною» [12]. Згідно ГОСТ 26640-854 поняття землі тлумачиться, як «найважливіша частина навколишнього природного середовища, що характеризується простором, рельєфом, ґрунтовим покривом, надрами, водами, та є основним засобом виробництва у сільському господарстві, також просторовою базою для розміщення галузей народного господарства» [16]. В економічному енциклопедичному словнику Мочерного термін «земля» розглядається, як «предмет праці, знаряддя і засіб праці та виробничі відносини, які виникають у процесі її використання

й привласнення результатів праці» [11]. На думку Н.Титової, «земля – це певна відокремлена від природного середовища працею людини частина (маса) речовини» [32]. Д. Бамбіндра під «землею розуміє матеріальну основу благополуччя членів суспільства та просторовий базис для розміщення продуктивних сил і розселення людей» [10], Л. Новаковський вказує, що «без землі процес виробництва як сільськогосподарської, так і лісогосподарської продукції, взагалі неможливий» [23]. На думку А.Сохнича «земля завжди є необхідною умовою і складовим елементом процесу відтворення матеріальних цінностей, у тому числі тих, які безпосередньо не створюються у сільському господарстві» [31].

Наступний крок передбачає дослідження поняття «ресурс» (від французького *resource* – засіб, запас, джерело доходу) використовуваного в різних галузях виробництва. Варто розглянути який зміст вкладають дослідники із галуззі економіки у поняття «ресурс». Так згідно Радянського енциклопедичного словника під ресурсами розуміють «грошові кошти, запаси, цінності, можливості, джерела коштів, доходів (наприклад, природні ресурси, економічні ресурси)» [30]. Аналогічне тлумачення приведено у Великому енциклопедичному словнику А. Прохорова [4] та Великому економічному словнику А. Азріліяна [3]. Згідно тлумачного економічного словника Блека, під ресурсами розуміють поняття, що об'єднує все, те що забезпечує економічну діяльність: «природні ресурси (наземні, копалини, підводні); людські ресурси, включаючи здібності і кваліфікацію; товари виробничого призначення, або вироблені людиною засоби виробни-

цтва» [35]. У працях Роднікова А. Н. приводиться наступне визначення терміну: «Ресурс – встановлений термін служби технічного пристрою, після закінчення якого воно підлягає ремонту або списанню». Дане джерело має і інше тлумачення: «Ресурси (resources) – елементи економічної системи, що використовуються в процесі виробничого споживання або фактори виробництва: праця (робітників, інженерів, організаторів виробництва), земля (запаси корисних копалин, лісу), капіталу (будівлі та споруди, технологічне обладнання, транспортні засоби) [20]. У термінологічному словнику Розенберга поняття resource трактується як засіб, засіб, ресурси, допоміжний засіб, природні ресурси [2].

В економічній енциклопедії під редакцією Абалкіна Л. І. записано, що: «Ресурси економічні – фундаментальне поняття економічної теорії, що означає джерела, засоби забезпечення виробництва» [8]. Деякі вчені, а саме Майданевич Ю.П., Пантелєєва В.П., Ларіна Я.С., Мочерний С.В., Устенко О.А., Юрій С.І., досліджуючи поняття «ресурси» вкладають в його суть виробничий підхід згідно якого ресурси вважаються основними елементами виробничого потенціалу, тобто засобами виробництва, що включають до свого складу засоби праці та предмети праці, взаємодія яких і дозволяє створити певне суспільно корисне благо (продукцію) [21, 22]. Вчені – економісти, такі як: Бережний І.Г., Маргелов В.Н., Семенов В.І. та інші розглядають термін "ресурси", здійснюючи їх декомпозицію на складові частини, що дозволяє охарактеризувати структуру ресурсів та визначити елементи, що входять до їх складу [26]. Такий підхід забезпечує видову

диференціацію ресурсів і зовсім не розкривають сутності останніх.

Майновий зміст у визначенні поняття «ресурси» розкривають у своїх працях такі вчені як Биков В.А., Бочкарьова І.І., Кельян К., Станек М. Так "ресурси" доцільно визначати як сукупність активів, тобто майна в його матеріальній і нематеріальній формах. Таке визначення дає вичерпну характеристику майновій складовій ресурсів, тобто тій їх частині, яка є майном та має свою вартість [6]. На думку В.І. Верхоглядова оптимальним є комплексний підхід до визначення сутності терміна "ресурси" [7], який розглянуто та обґрунтовано в працях Азріліяна А.Н. [1], Борисова А.Б. [5], Загороднього А.Г. [13]. Вище згадані автори поняття «ресурси» трактують як запаси, цінності, можливості та джерела їх формування. В свою чергу запаси є базовою матеріальною складовою частиною ресурсів. Цінності збільшують спектр ресурсів нематеріальними складовими. Можливості визначають потенційні нематеріальні можливості які можуть бути залучені у майбутньому. Під ресурсами слід розуміти деяку сукупність елементів, які характеризуються потенціалом для використання в різних сферах суспільного розвитку і створюють платформу для виробництва та формування доходу. Активне використання ресурсів планети вимагає від послідовників глибокого розуміння змісту поняття «ресурси» та спонукає до постійного розширення сфери використання останніх, що неминуче впливає на їхню диференціацію та відповідність їх використання потребам виробництва.

Опираючись на проведенні дослідження, поняття "ресурси" являє деяку сукупність елементів, які ха-

рактизуються потенціалом для використання в різних сферах суспільного розвитку і створюють платформу для виробництва та формування доходу. Запропонована узагальнююча класифікація ресурсів дозволяє виявити взаємозалежності при використанні ресурсів в економіці природокористування та напрацювати напрями щодо ефективного та раціонального глобального ресурсовикористання.

В економіці природокористування надзвичайно важливим є розуміння поняття «потенціалу», тому варто більш детально розкрити його сутність. Глибоко проаналізувавши поняття "потенціал", стає зрозумілим латинське походження, що означає силу, а в більш широкому економічному розумінні – це система наявних засобів, запасів та джерел, що мобілізуються для досягнення певної мети. Термін «потенціал» має походження від латинського «сила», тобто «можливість», «здатність», що існує у прихованій формі і може виявлятися в певних умовах [15]. Поняття «потенціалу» досить об'ємно досліджено різними вітчизняними та зарубіжними дослідниками.

У економічній науці термін «потенціал» запозичений (від лат. «potentia» – сила) з фізико-математичного напрямку, як кількість енергії накопиченої у системі та здатної трансформуватися у роботу. Згідно тлумачного словника Ожегова, термін «потенціал» трактується як фізична величина, що характеризує силове поле визначеної точки, або електричний заряд, або величина, яка характеризує запас енергії тіла, що перебуває у певній точці силового поля (електричного, магнітного) [24]. На думку Б.Мочалова, «економічний потенціал країни, галузі, підприємства

характеризується об'ємом виробництва матеріальних благ та послуг які можна досягнути у перспективі, при оптимальному використанні наявних ресурсів» [16]. З наукової точки зору В.Архангельського, потенціал варто розглядати, як «засоби, запаси, джерела, які є у наявності і можуть бути мобілізовані для досягнення певної мети або розв'язання певної задачі» [27]. Під економічним потенціалом, на думку С.Лапіна, варто розуміти «потенціал підприємства який відображає реальну, фактичну здатність до створення максимального обсягу матеріальних благ з урахуванням конкретних ресурсних обмежень, збалансованості трудових та матеріальних ресурсів. Максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг в умовах, що забезпечують найбільш повне використання по часу та продуктивності певної кількості наявних економічних ресурсів». У дослідженнях А.Анчишкіна, поняття «потенціал» розглядається, як набір ресурсів, які у процесі виробництва приймають форму виробничих факторів [16].

В економіці природокористування однією із базових категорій є поняття «земельно-ресурсного потенціалу». Науковий світ, вже кілька десятиліть дискутує щодо тлумачення земельно-ресурсного потенціалу, як екологічного та економічного поняття. Ряд дослідників мають своє тлумачення поняття «земельно-ресурсний потенціал», так на думку В.Руденка та С.Осипчука під поняттям «земельно-ресурсний потенціал» слід розуміти «сукупну продуктивність усіх використовуваних або тих, що можуть бути використані, земельних ресурсів як засобів виробництва і предметів споживання, що виражаються в

їхній сукупній суспільній вартості; найважливіша складова природно-ресурсного потенціалу». Також автори під даним поняттям вбачають «здатність земельних ділянок продукувати певну господарську продукцію або бути просторовим базисом життєдіяльності суспільства у конкретних соціально-економічних та історичних межах способів і форм використання земель» [28]. У словнику-довіднику із агроекології під редакцією Фурдичка під земельно-ресурсним потенціалом розуміють «сукупність можливостей використання у господарстві природних благ: ґрунту, рослин, тварин, корисних копалин води, кліматичних умов тощо» [29]. На думку Б.Данилишина, земельно-ресурсний потенціал варто розглядати як «міру потенційної можливості будь-якої природної системи (або території) задовольняти різні потреби суспільства; сукупність природних ресурсів і природних умов у певних географічних межах, які забезпечують задоволення потреб суспільства» [9]. Схожої думки притримується і С.Качан, а саме «здатність природного комплексу або його окремих компонентів задовольняти потреби суспільства в енергії, сировині, здійсненні різноманітних видів господарської діяльності. Величина потенціалу природних ресурсів і потенціалу ландшафтного, на відміну від природно-ресурсного, оцінюється в природних (натуральних) показниках» [17]. Дослідження І. Коротуна вазують на те, що земельно-ресурсний потенціал виступає «важливим фактором розміщення продуктивних сил, який включає природні ресурси й умови» [19]. Дещо інше трактування земельно-ресурсного потенціалу приводить Я.Олійник: «сукупність природних ресурсів і природних

умов, які знаходяться у певних географічних межах і забезпечують задоволення економічних, екологічних, соціальних, культурно-оздоровчих та естетичних потреб суспільства; поняття, що дозволяє зафіксувати фрагмент реальної природи, як цілісності на відміну від окремих природних ресурсів, що складають цей фрагмент» [25]. У світовій практиці поняття «земельно-ресурсний потенціал» розглядається, як довгострокова (десятьки років) здатність земель до створення та забезпечення соціуму екосистемними послугами на ґрунтовій, кліматичній та топографо-географічній основі [36].

Проаналізувавши відкриті вітчизняні та зарубіжні джерела, у рамках нашого дослідження, спробуємо подати авторське бачення базового для економіки природокористування поняття «земельно-ресурсний потенціал». На нашу думку, сутність поняття «земельно-ресурсний потенціал», варто тлумачити як *сукупність природно-територіальних, трудових, матеріальних та економічних ресурсів, що наділені потенціалом для розвитку продуктивних сил та незамінні при формуванні територієзалежних та територіємістких сфер виробництва та природних територіальних комплексів*. Математична інтерпретація поняття «земельно-ресурсний потенціал» зводиться до наступного вигляду:

$$\text{ЗРП} = \text{ЗР} + \text{ТР} + \text{ОВФ} + \text{ОЗ}, \text{ де}$$

ЗРП – сукупний земельно-ресурсний потенціал;

ЗР – земельні ресурси;

ТР – трудові ресурси;

ОВФ – основні виробничі фонди;

ОЗ – обігові засоби.

У ході дослідження було виділено ряд функціональних властивостей зе-

мельно-ресурсного потенціалу:

- комплексність взаємодії (це означає, що в процесі виробництва всі види ресурсів взаємодіють комплексно, обумовлюючи один одного);

- оптимальність співвідношення (ефективність виробництва буде залежати не тільки від сумарного значення земельно-ресурсного потенціалу, але й від оптимального співвідношення всіх видів ресурсів);

- взаємозамінність (всі види ресурсів частково взаємозамінні. Наприклад, погана якість земель може бути частково компенсована матеріальними ресурсами, але до тієї межі, поки в ґрунті є достатня кількість гумусу для вирощування рослин. Якщо гумус в ґрунті відсутній, то компенсувати його іншими видами ресурсів неможливо, тому й виробництво на таких землях є недоцільним. В свою чергу, нестача трудових ресурсів замінюється збільшенням основних виробничих фондів і обігових засобів);

- відтворення (кожен із видів ресурсів може бути в певній мірі відновлений, причому кожному властиві конкретні джерела відтворення.) Так джерелом відтворення земельних ресурсів є раціональне використання землі, дотримання науково-обґрунтованої агротехніки тощо, які сприяють підвищенню продуктивності землі. Джерелом відтворення трудових ресурсів є трудове населення, основних виробничих фондів – капітальні вкладення, обігових засобів – грошові доходи від реалізації продукції. В умовах соціально-економічної кризи що склалася в Україні, земельні ресурси мають слугувати основою базисом глибокого реформування економіки України. Тобто активне використання земельно-ресурсного потенціалу та удосконалення земельних відносин

мають розглядатися як пріоритетний напрям соціально-економічного розвитку України [33].

Висновок.

Отже, удосконалення понятійно-термінологічного апарату галузі буде сприяти функціонуванню системи управління в галузі раціонального використання та охорони земель, яка б давала можливість ефективно розвиватися підприємницькій діяльності, створювала б умови збереження і відновлення довкілля, для одержання максимальних фінансових надходжень в бюджеті, підтримуючи, при цьому високий рівень екологічних і соціальних умов життя. Комплексні дослідження земельно-ресурсного потенціалу забезпечать кращу відповідність законодавчої та нормативно-правової бази в галузі регулювання земельних відносин таким чином, щоб землекористування здійснювалось економічно ефективно, екологічно доцільно і соціально обумовлено. А це в свою чергу буде гарантом добробуту суспільства, держави та кожного окремого громадянина України.

Список використаних джерел:

1. Азрилиян А.Н. Большой бухгалтерский словарь/ А.Н. Азрилиян. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 574 с.
2. Бизнес и менеджмент. Терминологический словарь / [под ред. Д. М. Розенберг]. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 464 с.
3. Большой экономический словарь / [под ред. А. Н. Азрилияна] – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 1248 с
4. Большой энциклопедический словарь / [гл. ред. А. М. Прохорова]. – 2-е изд-е, перераб. и доп. – М.: Большая Рос-

- сийская энциклопедия, 1998 – 1456 с
5. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2001. – 895 с.
 6. Бочкарева И.И. Бухгалтерский учет: учебник / Под ред. Я.В. Соколова / И.И. Бочкарева, В.А. Быков и др. – М.: ТК Велби, Издво Проспект, 2004. – 768 с.
 7. Верхоглядова Н. І., Письменна О. Б. Класифікація ресурсів та її значення для управління ресурсозбереженням//Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – №16. – С.29-31
 8. Вишневська О.М. Земельно-ресурсний потенціал сільських територій: теоретичні й практичні аспекти : [монографія] / О.М. Вишневська, О.С. Альбещенко, Н.В. Бобровська. – Миколаїв, 2018. – 184 с
 9. Данилишин Б. М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б. М. Данилишин, С. І. Дорогунцов, В. С. Міщенко. – К. : ЗАТ «ШЧ ЛАВА», 1999. – 86 с.
 10. Добряк Д.С. Еколого-економічні засади реформування землекористування в ринкових умовах / Д.С. Добряк, Д.І. Бамбіндра – К.: Урожай, 2006. – 334 с.
 11. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
 12. Економічний словник-довідник [Електронний ресурс]. - 2020. - Режим доступу до ресурсу:- <https://subject.com.ua/economic/dict/308.html>
 13. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К.: Знання, 2007. – 1072 с.
 14. Закон України "Про охорону земель" від 19.06.2003 № 962/IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/96215>
 15. Земельно-ресурсний потенціал сільських територій: теоретичні й практичні аспекти : [монографія] / О.М. Вишневська, О.С. Альбещенко, Н.В. Бобровська. – Миколаїв, 2018. – 184 с
 16. Землі. Терміни та визначення ГОСТ 26640-85 (СТ СЭВ 4472-84). [Електронний ресурс] // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v3453400-85#Text>
 17. Качан Є. П. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : навч. посіб. / Є. П. Качан. – К. : Юридична книга, 2005. – 704 с.
 18. Конституція України № 254к/96ВР від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – С. 141. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96вр>
 19. Коротун І. М. Природні умови та ресурси / І. М. Коротун, Л. К. Коротун, С.І. Коротун. - Х. : Освіта, 2006. – 380 с.
 20. Логистика: Терминологический словарь / [под ред. А. Н. Родников]. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 352 с.
 21. Майданевич Ю.П. Визначення активів підприємства та їх класифікація / Ю.П. Майданевич// Вісник ЖГП. – 2002. – № 20. - С.166-169.
 22. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник [У двох томах] / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І. Юрій. – Т. 1. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.
 23. Національна доповідь щодо завершення земельної реформи / [Я. М. Гадзало, С. О. Балюк та ін.] ; за ред. Л. Я. Новаковського. Київ : Аграрна наука, 2015. – 48 с.
 24. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : около 100 000 слов, терминов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов ; под ред. Л. И. Скворцова. – 26-е изд., испр. и доп. – М. : Оникс [и др.], 2009. – 1359 с.
 25. Олійник Я. Б. Основи екології / Я. Б. Олійник, П. Г. Шищенко, О. П. Гавриленко. – К. : Знання, 2012. – 558 с.
 26. Организация производства и обслуживания на предприятиях общественного

- питання. Учебник для техн. фак. торг. вузов / И.Г. Бережной, В.Н. Маргелов, Г.А. Петров, В.И. Семенов, М.И. Беляев. — 2-е изд. переработ. и доп. — М.: Экономика, 1980. — 296 с.
27. Рідей Н. М. Природно-ресурсний потенціал агроєкосистем: аналіз понятійно-категоріального апарату, обґрунтування сучасних трактувань / Н. М. Рідей, А. А. Горбатенко, Ю. А. Кучеренко, О. М. Пашутіна // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 3. — С. 13-21. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDAA_2013_3_4.
28. Руденко В. П., Осипчук С. О. Земельно-ресурсний потенціал // Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=15952
29. Словник-довідник з агроєкології / за ред. О. І. Фурдичка. — К.: Основа, 2007. — 272 с.
30. Советский энциклопедический словарь / [под ред. А. М. Прохорова]. — М.: «Советская энциклопедия», 1980. — 1600 с.
31. Сохнич А. Я., Горлачук В. В., Наход А. В., Песчанська І. М., Смолярчук М. В. Управління земельними ресурсами: регулювання земельних відносин: навч. посібн. Львів: Арєал, 2008. 255 с.
32. Титова Н. І. Землі сільськогосподарського призначення: поняття, особливості, склад (правові аспекти) / Н. І. Титова // Землі сільськогосподарського призначення: право громадян України: [наук.-навч. посіб.] / за ред. д-ра юрид. наук, проф. Н. І. Титової. — Львів, 2005. — С. 9-28.
33. Третяк А. М. Управління земельними ресурсами За редакцією професора А. М. Третяка. Навчальний посібник. — Вінниця: Нова Книга, 2006. — 360 с.
34. Чумаченко О. М. Особливості використання земельних ресурсів європейських країн / О. М. Чумаченко, Є. В. Кривов'яз // Формування ринкових відносин в Україні. - 2019. - № 9. - С. 88-96. // [Електронний ресурс].Url:http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2019_9_15
35. Экономика: Толковый словарь. Англо-русский / [под ред. Дж. Блэк]. — М.: Весь Мир, 2000. — 840 с.
36. UNEP (2016) Unlocking the Sustainable Potential of Land Resources: Evaluation Systems, Strategies and Tools. A Report of the Working Group on Land and Soils of the International Resource Panel. Herrick, J.E., O. Arnalds, B. Bestelmeyer, S. Bringeru, G. Han, M.V. Johnson, D. Kimiti, Yihe Lu, L. Montanarella, W. Pengue, G. Toth, J. Tukahirwa, M. Velayutham, L. Zhang.

References

1. Azrylyyan A.N. (1999). Bolshoy bukhhalter-skiy slovar [Big accounting dictionary]. Ynstitut novoy ekonomyky, 574.
2. Rozenberh D.M. (1997). Byznes y menedzhment. Termynolohicheskiy slovar [Business and management. Terminological dictionary]. YNFRA-M, 464.
3. Azrylyyan A.N. (1999). Bolshoy ekonomicheskiy slovar [Big economic dictionary] Ynstitut novoy ekonomyky, 1248.
4. Prokhorov A.M. (1998). Bolshoy entsyklopedicheskiy slovar [Big encyclopedic dictionary]. Bolshaya Rossyyskaya entsyklopedyya, 1456.
5. Borysov A.B. (2006). Bolshoy ekonomicheskiy slovar [Big Economic Dictionary]. Knyzhnyy myr, 895.
6. Sokolova Ya.V., Bochkareva Y.Y., Bikov V.A. (2004). Bukhhalter-skiy uchet: uchebnyk [Accounting: textbook]. TK Velby, Prospekt, 768.
7. Verkhohlyadova N. I., Pys'menna O. B. (2015). Klasyfikatsiya resursiv ta yiyi znachennya dlya upravlinnya resursozberezhenniyam [Classification of the resource and its significance for the management of resource conservation]. Investytsiyi: praktyka ta dosvid, 16, 29-31.

8. Vyshnevska O.M., Albeshchenko O.S., Bobrovska N.V. (2018). Zemelno-resursnyy potentsial silskykh terytoriy: teoretychni y praktychni aspekty [Land resource potential of rural territories: theoretical and practical aspects]. Mykolayiv, 184.
9. Danylyshyn B. M., Dorohuntsov S. I., Mishchenko V. S. (1999). Pryrodno-resursnyy potentsial staloho rozvytku Ukrainy [Natural resource potential of steel development in Ukraine]. ZAT «ShCh LAVA», 86.
10. Dobryak D.S. Bambindra D.I. (2006). Ekolo-ho-ekonomichni zasady reformuvannya zemlekorystuvannya v rynkovykh umovakh [Ecological and economic principles of land use reform in market conditions]. Urozhay, 334
11. Mochernyy S. V. (2000). Ekonomichna entsyklopediya: U trokh tomakh [Economic Encyclopedia: In three volumes]. Vydavnychyy tsentr "Akademiya", 864.
12. Economic vocabulary-dovidnik (2020). Available at: <https://subject.com.ua/economic/dict/308.html>.
13. Zahorodniy A.H., Voznyuk H.L. (2007). Finansovo-ekonomichnyy slovnyk [Financial and economic dictionary]. Znannya, 1072.
14. Law of Ukraine "On the protection of land". Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/96215>.
15. Vyshnevska O.M., Albeshchenko O.S., Bobrovska N.V. (2018). Zemelno-resursnyy potentsial silskykh terytoriy: teoretychni y praktychni aspekty: [monohrafiya] [Land resource potential of rural areas: theoretical and practical aspects: [monograph]. Mykolayiv, 184.
16. Zemli. Terminy ta vyznachennya HOST 26640-85 (ST SЭV 4472-84). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v3453400-85>.
17. Kachan Ye. P. (2005). Rozmishchennya produktyvnykh syl i rehional'na ekonomika : navch. Posib [Distribution of Productive Forces and Regional Economy: Heading Guide]. Yurydychna knyha, 704.
18. Constitution of Ukraine. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96vr>.
19. Korotun I. M., Korotun L. K., Korotun S.I. (2006). Pryrodni umovy ta resursy [Natural resources]. Osvita, 380.
20. Rodnykov A.N. (2000). Lohystyka: Termynolohycheskyy slovar [Logistics: Terminological dictionary]. YNFRA-M, 352.
21. Maydanevych Yu.P. (2002). Vyznachennya aktyviv pidpryyemstva ta yikh klasyfikatsiya [Designation of business assets and their classification]. Visnyk ZhHP, 20, 166-169.
22. Mochernyy C.V., Larina Ya.S., Ustenko O.A., Yuriy S.I. (2005). Ekonomichnyy entsyklopedychnyy slovnyk [Economic encyclopedic dictionary]. Lviv. Svit, 616.
23. Novakovskoho L. Ya., Hadzalo Ya. M., Balyuk S. O. (2012). Natsional'na dopovid' shchodo zavershennya zemel'noyi reformy [National report on the completion of land reform]. Ahrarna nauka, 48.
24. Ozhehov S. Y. (2009). Tolkoviy slovar' russkoho yazika : okolo 100 000 slov, termynov y frazeolohycheskykh virazheny [National Explanatory Dictionary of the Russian language: about 100,000 words, terms and phraseological expressions report on the completion of land reform]. Onyks, 1359.
25. Oliynyk Ya. B., Shyshchenko P. H., Havrylenko O. P. (2012). Osnovy ekolohiyi [Fundamentals of ecology]. Znannya, 558.
26. Berezhnoy Y.H., Marhelov V.N., Petrov H.A., Semenov V.Y., Belyaev M.Y. (1980). Orhanyzatsyya proyzvodstva y obsluzhyvannya na predpryyatyyakh obshchestvennoho pytannya. Uchebnyk dlya tekhn. fak. torh. vuzov [Organization of production and service at catering establishments. Textbook for universities]. Ekonomyka, 296.
27. Ridey N. M., Horbatenko A. A., Kucherenko Yu. A. (2013). Pryrodno-resursnyy potentsial ahroekosystem: analiz ponyatyino-katehori-alnoho aparatu, obgruntuvannya suchasnykh traktuvan [Natural resource potential of agroecosystems: analysis of the conceptual and categorical apparatus, interpretation of modern interpretations]. Visnyk Poltavskoyi derzhavnoyi ahrarnoyi akademiyi, 3, 13-21.

28. Rudenko V.P., Vatsaba V.Ya. (2001). Pryrodno-resursnyy potentsial pryrodnykh rayoniv Ukrainy [Natural resource potential of natural regions of Ukraine]. Chernivtsi. Ruta, 268.
29. Furdychko O. I. (2007). Slovnyk-dovidnyk z ahroekolohiyi [Dictionary of Agroecology]. Osnova, 272.
30. Prokhorov A. M. (1980). Sovetskyi entsyklopedycheskyi slovar [Soviet Encyclopedic Dictionary]. Sovetskaya entsyklopedyya, 1600.
31. Sokhnych A. Ya., Horlachuk V. V., Nakhod A. V., Peschans'ka I. M., Smolyarchuk M. V. (2008). Upravlinnya zemel'nymy resursamy: rehu-lyvannya zemel'nykh vidnosyn [Land management: regulation of land relations]. L'viv: Areal, 255.
32. Tytova N. I. (2005). Zemli sil's'kohospodars'koho pryznachennya: pravo hromadyan Ukrainy [Lands of agricultural status: the right of citizens of Ukraine]. Lviv, 228.
33. Tretyak A. M. (2006). Upravlinnya zemel'nymy resursamy Za redaktsiyeyu profesora [Land management]. Nova Knyha, 360.
34. Chumachenko O. M., Kryvov'yaz Ye. V. (2019). Osoblyvosti vykorystannya zemel'nykh resursiv yevropeys'kykh krayin [Features of the selection of land resources in the European lands]. Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini, 9, 88-96.
35. Dzh. Blak. (2000). Ekonomika: Tolkoviy slovar [Economics: Explanatory Dictionary]. Ves Myr, 840.
36. Herrick, J.E., O. Arnalds, B. Bestelmeyer, S. Bringezu, G. Han, M.V. Johnson, D. Kimiti, Yihe Lu, L. Montanarella, W. Pengue, G. Toth, J. Tukahirwa, M. Velayutham, L. Zhang. (2016.) UNEP.Unlocking the Sustainable Potential of Land Resources: Evaluation Systems, Strategies and Tools. A Report of the Working Group on Land and Soils of the International Resource Panel, 96.

Chumachenko O., Kryvoviaz Y., Ostapenko V.

THE CONCEPT OF LAND RESOURCE POTENTIAL IN THE ECONOMIC ECONOMY

<http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2022.02.08>

Abstract. *The article analyzes the conceptual and terminological support in the field of economics of nature management and environmental protection. The need for an in-depth etymological study of the terminological apparatus related to the concept of "land resource potential", namely the concepts of "resource", "potential", "land" in terms of increasing competition among businesses for resources and markets for manufactured products. In this regard, a significant amount of bibliographic and electronic Internet sources, both foreign and domestic authors and researchers. The role of resource potential in the agro-industrial complex of Ukraine is substantiated and determined. The author's interpretation of the concept of "land resource potential" as a set of land, labor, material and economic resources, endowed with the potential for the development of productive forces and characterized by indispensability in the production of dependent and territorially spheres of production. The generalization of concepts is carried out and the mathematical interpretation of the concept "land resource potential" is offered. The establishment of classification features is substantiated and the species classification of resources is carried out. In the course of the research the functional properties of land resource potential were identified and generalized. The role of land resources as one of the main ones in the structure of the nature management system is determined.*

Key words: *land resource potential, land use, nature management, economics of nature management, land.*